

HELLEBÆK
KOHAVES VENNER

Indmeldelse: Send en mail til stighelmig@gmail.com samt kontingent kr. 100 til konto 1551-10015413 eller via MobilePay til 17765.

Formand: Biolog Thor Hjarsen thorhjarsen@mail.dk

Næstformand: Lars Michael Nielsen

Redaktør: Ib Fagerlund

Kasserer og medlemsadministration: Stig Helmig

Øvrige bestyrelse: Poul Erik Pedersen, Klavs Nielsen, Ulla Skytte, Abdi Hedayat og Maja Balle.

Følg os på Facebook "Hellebæk Kohaves Venner" og på www.kohavensvenner.dk

LABORATORIUM HELLEBÆK KOHAVE

Tekst og foto: Ib Fagerlund

De, som ofte færdes i Kohaven, har sikkert bemærket jævnligt besøg af en bil fra Københavns Universitet. Og måske også folk som lusker rundt på overdrevet og roder lidt i jorden. Måske også farvede plastikpinde, som er stukket i marken og i skovbunden, rundt omkring. Hvad er det egentlig, som foregår?

Det er såmænd Lasse Gottlieb, som har kastet sin kærlighed på Hellebæk Kohave og bruger området som, måske, Danmarks største landbaserede laboratorium. Lasse er Ph.d.-studerende på Københavns Universitet ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning. Afdelingen for Skov, Natur og Biomasse.

Hans store passion er effekten af naturpleje på vores naturområder, så han følger systematisk udviklingen af flora m.m., i for-

hold til den afgræsning der sker, og hvordan det har effekt på hele biodiversiteten i området. Men det kan han meget bedre forklare selv, så jeg giver ordet til Lasse:

Der bliver for tiden sagt og skrevet meget om helårsgræsning uden tilskudsfodring, og hvordan det er godt for vores nektarsøgende insekter. Men størstedelen af vores viden bygger på teorier og antagelser, og der mangler i høj grad egentlig videnskabelig evidens. Teorien og forventningerne er, at områderne bliver mere eller mindre selvforvaltende, at dyrene spiser op om vinteren, så vissent plantemateriale ikke akkumuleres, så der er lys og luft i foråret til konkurrencesvage plantearter. Grundet det væsentlige lavere antal dyr pr. areal, vil urterne blomstre mere rigeligt, end tilfældet er med en mere traditionel græsningsdrift, til gavn for sommer-

Et af de frahegnede felter, hvor man tydeligt ser forskellen på opvæksten, i forhold til det afgræsede areal udenfor.

fugle, vilde bier og andre nektarsøgende insektgrupper.

I Hellebæk Kohave undersøger jeg hvilken effekt kvæget rent faktisk har på blomsterressourcerne. Her er opsat 120 felter af 1 m² ud over hele det lysåbne areal, hvoraf halvdelen er frahegnet, så køerne ikke har adgang til dem. Hver 14. dag noterer jeg, hvilke arter der blomstrer i hver af de 120 felter og tæller antallet af blomster for hver art. Jeg startede 1. april i år og fortsætter til frosten tager de sidste blomster og

tæller også videre næste år.

Men blomster er ikke bare blomster. Der er stor forskel på, hvor meget nektar de forskellige arter producerer, og hvor stor sukkerkoncentrationen er i nektaren, til gavn for insekterne. F.eks. viser data fra England, at muse-vikke producerer ca. 350 gange så meget sukker pr. blomst som almindelig agermåne, mens gul fladbælg producerer ca. dobbelt så meget som muse-vikke. Så selvom helårsgræsningen potentielt fører til flere blomstrende

urter, så er spørgsmålet om det også kan ses i mængden af nektar, der produceres. For hvad nu hvis der generelt er mange flere blomster, hvor der græsses, men at de arter, der vokser, hvor kvæget ikke har adgang, producerer meget mere sukker? Det vil mine resultater komme til at afsløre.

I alle 120 felter laver jeg desuden en fuld vegetationsregistrering, hvor alle arter, også alle græsser og andre arter, der ikke er bestø-

vet af insekter, registreres med deres hyppighed. Desuden tager jeg jordprøver i alle felter. På den måde kan jeg følge udviklingen i Hellebæk Kohave og dokumentere den.

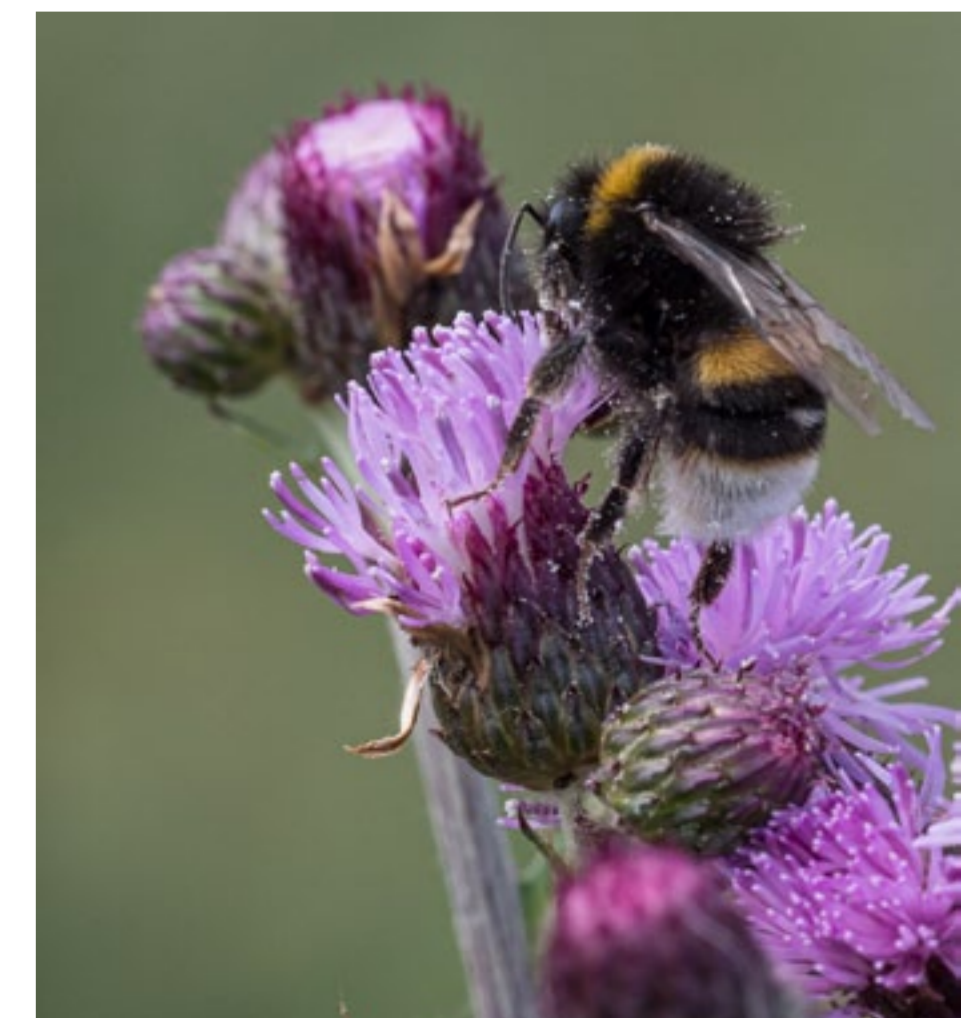
Det bliver spændende at følge de videnskabelige resultater, som kommer ud af denne intensive registrering. De vil givet have stor værdi for planlægningen af naturpleje over hele landet fremover.

De små plastikpinde i jorden er Lasses uhegnede forsøgspalter, så lad dem endelig stå!

Flere blomster betyder flere insekter, som betyder flere fugle, som betyder større biodiversitet.

Sjælden art opsøgt og fundet i Hellebæk Kohave/Teglstrup Hegn

Tekst og foto: Klavs Nielsen

Det drejer sig om egestammebladlus (Stomaphis quercus), som lever i sprækker i barken på de nederste dele af egestammerne. Den kan kendes på den meget

lange snabel (rostrum), som på billederne stritter bagud ind under dyret. På engelsk kaldes den "giant oak aphid" (kæmpe egebladlus), fordi den hører til nogle af de største bladlus, der findes. Den bliver op til 7 mm lang uden

snablen.

Det har undret en del forskere, hvordan bladlusen bærer sig ad med at få den meget lange snabel boret ind gennem træets tykke bark. Det har vist sig at snablens enkelte led kan forskydes ind i hinanden som en slags kinesiske æsker. Desuden bliver den derved forkortede snabel trukket ind i kroppen.

Men det tager selvfølgelig tid af få den lange snabel på plads, før den kan nå ind til plantesaften under barken. Derfor lever den godt skjult i sprækkerne og sammen med orangemyrer, som er glade for den søde honningdug, som bladlusen udskiller. Det tager også lang tid for bladlusen, at trække den lange snabel til sig. Derfor er det heldigt, at den har myrerne til at beskytte sig, hvis der skulle vise sig en fjende. Bladlusen er udbredt over det meste af Europa og mod øst strækker udbredelsen sig til det vestlige Sibirien og Kazakstan. Arten kan også findes på birk.

Her i Danmark er den sjælden, idet den kun er fundet 4 gange og kun her i Nordsjælland. Men da den er vanskelig at finde, kan den være overset.

Den specielle levevis og tilsyneladende sjældenhed gør, at bladlusen har en høj status som indikator på god naturkvalitet. Det passer fint sammen med Hellebæk Kohave, hvor de mange store og gamle ege er tegn på, at dele af naturen har ligget uberørt gennem mange år, hvilket er af stor betydning for biodiversiteten. I Sydeuropa samarbejder bladlusen med anden nærbeslægtet myre til orangemyre. Det drejer sig om *Lasius brunneus*. På Sardinien er deres samarbejde så effektivt, at der kommer skader på korkegenes bark, når myrerne laver hulrum til bladlusene i korken. Der er ingen tvivl om at egestammebladlusen er afhængig af myrerne. Undersøgelser har vist, at der aldrig er mere end 17 m mellem bladlusene og myrernes boer. Men bladlusene er vanskelige at

finde på grund af deres skjulte levevis. Det er orangemyrerne til gengæld ikke. De kravler frit fremme ofte i stort antal på barken af træer. Så i forsøget på at finde den, planlagde jeg at besøge egetræer, hvor der er orangemyre. Og heldet tilsmilede mig. På den første eg, hvor der var rigtigt mange orangemyrer, viste der sig efter ca 10 minutters søgen en nymfe af bladlusen. Den blev ivrigt "moppet" af myren og forsvandt snart ind i en snæver sprække i barken.

KOGLÆDE I KOHAVEN!

Tekst: Thor Hjarsen

Foto: Ib Fagerlund

Du har sikkert set det: køerne er atter løs i Hellebæk Kohave. I foråret var græsningen atter i udbud blandt kvægholdere, og Naturstyrelsen Nordsjælland valgte Morten og Niels som tilsammen driver Maigård og Bellings Naturpleje I/S. De har nu sat 45 galloway køer, og en enkelt tyr, ud på Kohavens sydfold. Og der er allerede kommet flere kalve til.

Begge folde bliver snart slået sammen, så køerne får hele 235 hektar at boltre sig på. Det sker, når de sidste færiste er etableret. Så vil køerne komme til at kunne færdes hen over Gl. Hellebækvej, så bilkørsel skal ske med hensynfuldhed overfor køerne. P-pladsen i midten af Kohaven vil blive heget ind med el-hegn, så parkering kan ske sikkert og uden risiko for, at en ko ”klør et sidespejl af”.

Desuden vil køerne skulle helårsgræsse, og der vil ikke blive fodret. Der tages dog høslet på ca. 20 hektar på nordfolden tæt på Nygård. Dette hø vil blive opbevaret på den gamle skydebane, men kommer kun i brug, hvis vinteren bliver særlig hård – eller køerne helt uventet skulle løbe tør for mad.

Vi er, i Hellebæk Kohaves Venner, særdeles tilfredse med dette resultat, hvor der i forpagtningen er lyttet og medtaget stort set alle vores input og forslag, der alle har

haft til formål at sikre den bedst mulige naturpleje og naturgenopretning gennem græsning. Alle tiltag er baseret på de videnskabelige anbefalinger.

Det er meget vigtigt, at der ikke er løse hunde i Kohaven – og heller ikke udenfor hegningen, i de dele af skoven, der IKKE er hundeskov.

Det er naturligvis af hensyn til både køerne og de vilde dyr.

Desuden skal man som altid holde afstand til køerne – og undgå at gå mellem køer og deres kalve. Men galloway-køer er ligesom de forrige skotsk højland en meget fredelig og ikke-opsøgende kvægrace, så fortsæt endelig med gåtu-

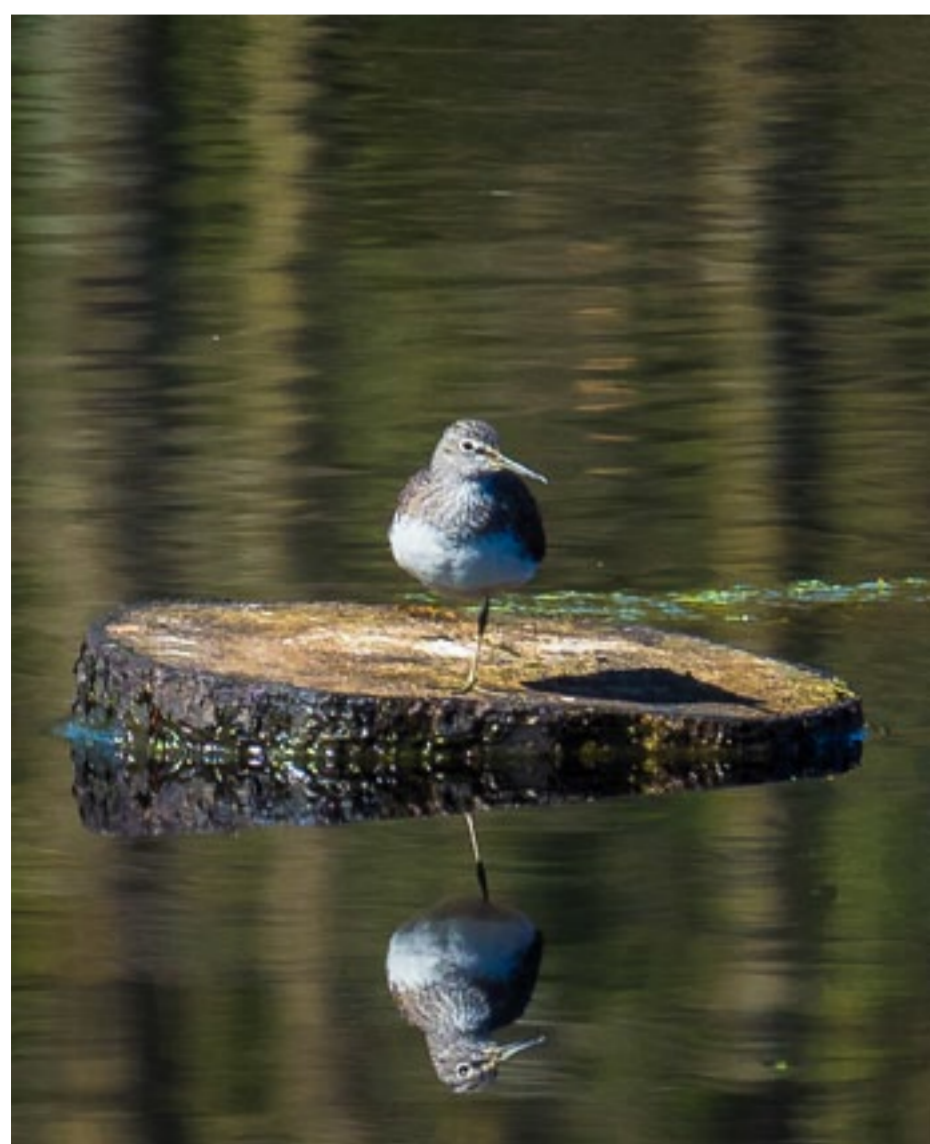
re, fugleture, hundeture (i snor), cykling og løb i Kohaven!

Vi forventer et nyt og spændende kapitel i Kohaven, med mere blomstring, flere krat og en højere biodiversitet! Har du spørgsmål, så kontakt gerne skovfoged Mikkel Bornø Clausen på mibor@nst.dk eller os i Kohaven Venner.

Afholdte arrangementer

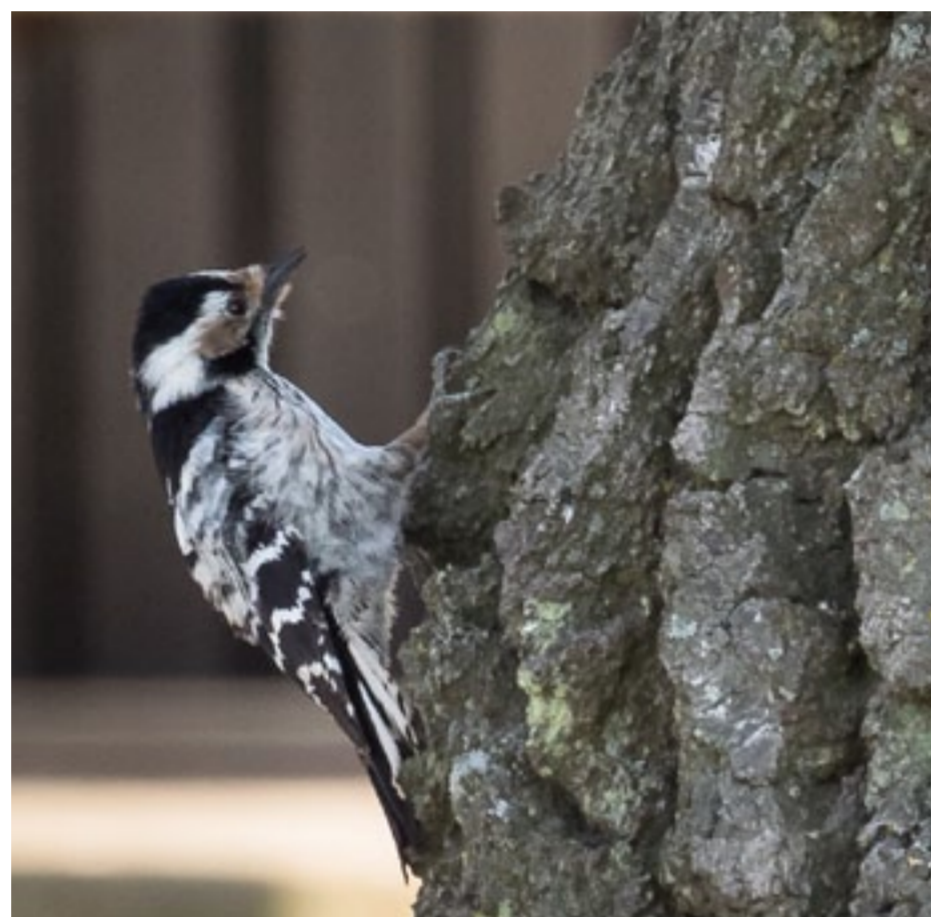
7. april TRANETUR

Godt 30 deltagere mødte op og deltog på turen, hvor vi ikke så traner, før til allersidst. Her kom der 2 flyvende hen over Kohaven. Til gengæld så vi både rød glente, svaleklire, musvåge og spurvehøg. Vi fik også set en del jordbier og deres bo i jordskrænten. I en af søerne kunne vi høre butsnudet frø og skrubbudse. Så alt i alt en fin tur.

14. april KRIBLEKRABLE-TUR

Endnu en succesfuld Kriblekrable-tur blev det til i dag med deltagelse af ca. 25 unge deltagere i alle aldre. Vi lagde ud med en FED Lille flagspætte-hun i birketræerne ved par-

keringspladsen og en overtrækken- de rød glente. Vi fik også talt om vilde bier, insekthoteller og spiselige kryb og kravl. Tak for et par skønne timer i solen til alle deltagere.

18. maj LIVET I VANDHULLERNE

Velbesøgt tur til vandhullerne i Hel- lebæk Kohave. Omkring 40 deltagere i alle aldre fandt et utal af forskellige vand- dyr, som alle blev bestemt af eks- pertten Mogens Holmen. På bille- det ses søernes "vandrende pind" stavtægen, som er et rovdyr med

et langt ånderør i bagenden. Der blev også fundet mange store og små vandkalve, både som larver og som voksne. Den ualmindelige "stor sumpsnegl" blev set sammen med dens unger, som er hårede. Der var også mange andre arter af snegle sammen med døgnfluer, guldsme- delarver, dafnier, dovenfluer, skor- pionstæger og skøjteløbere, for blot at nævne nogle.

26. maj NATURSAFARI I KOHAVEN

I anledning af Nationalpark Kon- gernes Nordsjællands 1års fødsels- dag, var der inviteret til natursafari. Ikke mange deltagere var mødt op, men vi fik da alligevel en dejlig tur rundt om Bøgeholm Sø, hvor vi kig- gede på blomster og insekter. Der

var også netop kommet galloway- kvæg på folden, så helårsgræsning og naturpleje fik selvfølgelig også et par ord med på vejen. Vi sluttede

af ovre ved Anes Hus, som også var åbent, i dagens anledning. Der kunne man få sig en kop kaffe med blødt brød til, og nyde det skønne majvejr ved søbredden.

9. juni FORSOMMERENS GULDSMEDE

Pinsedag, den 9. juni kl. 10, var 14 personer mødt op til guldsmede- ekspedition i Hellebæk Kohave. Vej- ret var ikke det bedste, da vi star- tede på P-pladsen, med kold blæst og mange skyer på himlen. Vi be- gav os straks ned i Teglstrup Hegn, for at finde lidt læ. Første mål var, som lovet, at besøge Fandens Hul, hvor dværgvandnymferne bor. Dem havde vi dog ikke ambitioner om at

se, da det bestemt ikke er ufarligt at bevæge sig helt der ud i mosen, hvor de holder til. Men heldigvis fik vi snart noget sol, og andre guldsmede og sommerfugle begyndte at sværme rundt. Vi så adskillige arter af begge kategorier, bl.a. stor- og nordisk kærguldsmed, kilepletmosaik, firepletlet libel, grøn sma-

ragdlibel, forskellige vandnymfer, grøn busksommerfugl og den, for øjeblikket, allestedsværværende tidselsommerfugl. Efter halvanden time gik vi ned til Klaresø og holdt frokostpause. Der kunne vi sidde og følge stor flag-spætte fodre afkommet med guldsmede. Efterfølgende gik turen ud til Skidendam - en stor og spændende højmose. Her så vi flere grøn busk-

sommerfugl, stor kejserguldsmed, en masse snoge og meget mere. Alt i alt en rigtig spændende tur med mange gode naturoplevelser. Turen blive naturligvis gentaget til næste år.

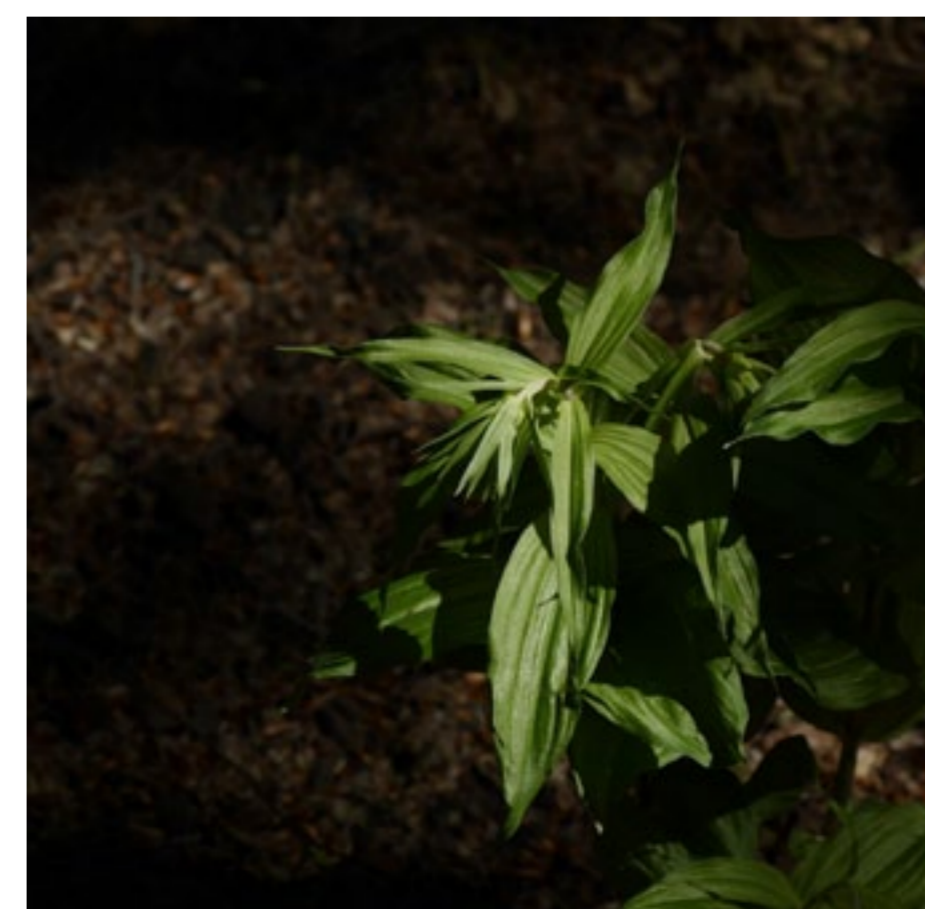

16. juni DE VILDE BLOMSTERS DAG

Rigtig fin botaniktur i Hellebæk Kohave. Turen blev ledet af Gunnar Rylander fra Botanisk Forening. Han er en medrivende fortæller og vi kom langt rundt i den botaniske verden. Først gik vi på "overdrevet", hvor vi kunne se, hvordan køerne er ved at skabe en mosaik i vegetationen. I bøgeskoven så vi rigtig mange af orkideen skov-hullæbe. I højmosens hængesæk oplevede vi bl.a den lille kødædende soldug, tranebær og kæruld. Vi var 21 deltagere og glæder os til igen at få

besøg af Gunnar til næste år på "De vilde blomsters dag".

Kommende arrangementer

17. august kl. 14-17

KOKASSETUR

Vi går på oplevelse på overdrevet og ser, hvad kokasserne gemmer. Ud over diverse gødningsfluer og lignende er kokasserne også magneter for en masse forskellige billearter. Nogle finder vi på overfladen, mens andre graver sig dybt ned i "møget". Vi medbringer skovle, baxter, lupglas og andet relevant udstyr, til at indsamle og studere de fundne dyr.

Mødested: P-pladsen.

Turleder: Klavs Nielsen.

Turen er yderst velegnet for børnefamilier.

8. september kl. 19:30-22:30

FLAGERMUSTUR

Synes du at flagermus er spændende eller måske lidt skræmmende? Kom og hør om disse fascinerende pattedyr, som findes næsten overalt i vores natur og bebyggede områder. Lær hvordan de navigerer i mørke, uden at kunne se særlig godt, og hvordan de fanger deres bytte i luften. Som mørket falder på, kan vi se dem flyve omkring.

Der er god chance for at møde vandflagermus, dværgflagermus og måske frynseflagermus.

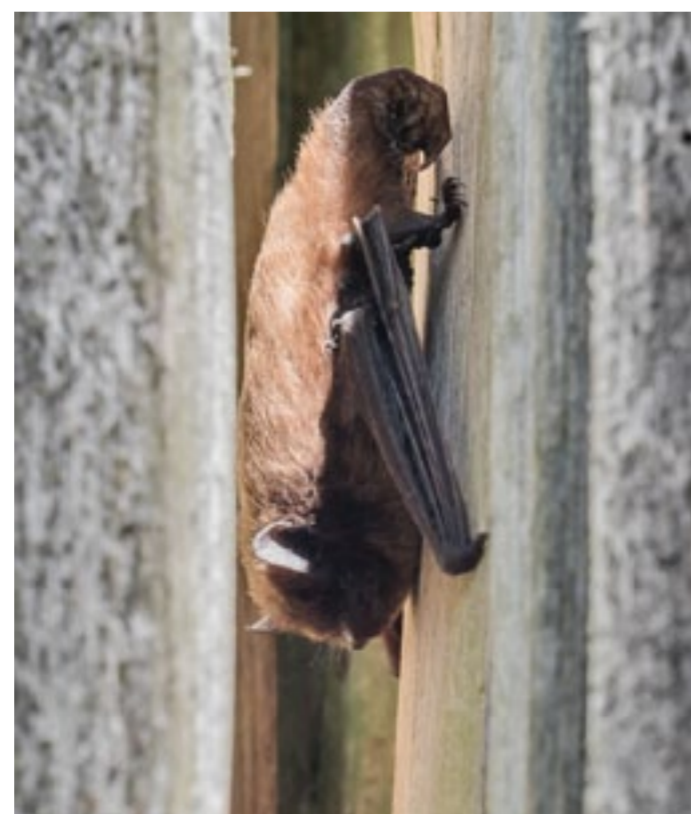
Medbring gerne en lommelygte.

Begrænset deltagerantal, så tilmelding er nødvendig til kohavensvenner@gmail.com.

Turen aflyses i tilfælde af kraftig regn eller vind.

Mødested: P-pladsen ved Hammermøllen.

Turleder: Hans Baagøe.

29. september kl. 10-14

SVAMPETUR

Vi gentager sidste års bedst besøgte arrangement. Belært af erfaring vil vi denne gang have flere svampekyndige guider til at hjælpe med at finde og bestemme de mange forskellige svampearter, vi kan finde, så alle har en chance for at blive klogere på dette spændende emne. Så fat svampekniv og -kurv og mød op til en lærerig dag i det grønne.

Mødested: P-pladsen skråt overfor Esrumvej 251 i Nygård

Turleder: Klavs Nielsen.

Turen er velegnet for børnefamilier.

6. oktober kl. 10-13

TRÆKFUGLE VED KYSTEN

Efteråret byder også på et stort fugletræk hen over vores område. Har der lige været en periode med kraftig nordvestenvind, er der ud over vindblæst hår gode chancer for at se de kæmpestore suler, der gæster os fra de nordatlantiske ynglekolonier. Ederfugle, måger, terner og mange småfugle er der også gode chancer for at se langs kysten. Husk VARMT tøj og kaffe/the!

Mødested: P-pladsen ved Julebækhushus.

Turleder: Thor Hjarsen.

27. oktober kl. 13-16

FOTOTUR

Efteråret er en fantastisk årstid til at fotografere naturen. Farverne og lyset bliver ikke meget bedre. Vi går på oplevelse i skoven og ved områdets søer, for at finde egnede motiver. Der vil være vejledning i basal kamerabetjening og om motivvalg og god billedkomposition. Alle kan være med, uanset om man medbringer mobiltelefon, lommekamera eller avanceret fotogrej.

Mødested: P-pladsen.

Turleder: Ib Fagerlund.

Se det fulde turprogram for 2019
på
www.kohavensvenner.dk